

אם זכרתני אתך: הא כ"י בלשון "דילמאי" היא. כמו [דברים ה. יז] כי תאמר בלבבך, וכמו שאמרו רבותינו [ר"ה ג. א. וש"נ] ד"כ"י משמש בארבע לשונות: א"י, "דילמאי", אלא"י, "דהא"י, והאי לשון דילמאי הוא. הכי היה אומר לו: שמא אם תזכירני ועשית עמדי, בלשון בקשה היה אומר לו: "אדוני" שמא אם תזכירני כשיטב לך תעשה נא עמדי חסד, ואיזה חסד? שתזכירני אל פרעה והוצאתני, ואל יאמר לךך לאמר: אם אזכירך ואוציאך, לא אעשה כי אם ידעה כי אדם רע אתה, וברעתך מכרוך אנשי מקומיך לכאן ואף כאן רצית לאנסי אשת איש, ויטב לביש לא אעבודי [לי ביר כב חז] לךך אמר.

(טו) כי גנב גנבתי מארץ העברים וגם פה לא עשיתי מאומה: כי לא היה לי פשיעה בדבר כי שמו אותי בבור, ולכן תעשה עמי חסד ותחשוב לך צדקה אם תוציאני מכאן. (טז) כי טוב פתך: ניכרים דברי אמת! וגם הפתרון דומה ונופל על סגנון החלום. אף אני בחלומי: לפי שחלומי דומה קצת לחלום שר המשקים, אמר אף אני כענין זה ראיתי. סלי חוררי: חריות של דקל ונעשה חוררים חוררים, ודרך החוררים היו העופות אוכלים.

(יט) ישא פרעה את ראשך: זה הבין יוסף ממה שבסל העליון היו העופות אוכלים, ידע כי הראש עליון ילקה, שיסיר ראשו מעליו, ואכילת העוף אוכליו, כי יתלה אותו ויאכלוהו עופות ולא חיות. (כג) ולא זכר שר המשקים את יוסף וישכחוהו: לא שם לבו עליו ושכחו, ויש מפרשים [רש"י] "ולא זכר" מיד, ושכחו לאחר זמן, ויש מפרשים: "ולא זכר" לא מחמת שנאה ורשע, אלא שכחו [מ"ת מקץ ג וב"ר: פה ז, ובלקח טוב; וישכחוהו בעל כרחו; עיי"ש]. (ואולי גם לרש"י הוא למקור.)

ועמך לעירך השב
ורוח שממעלות עלה נחה והשב
בסיימי סדר וישב

יעשה להם: (ד) וישרת אותם: כי שרים גדולים היו. (ה) איש כפתרנן חלומי כלומד: חלום שהוא דומה לפתרון שנסתר להם, והפמינו דיל פירשו [ברכות נה. ב. ג. ג. בברייתא דליג מדת של ריה"ג במבוא למדר"ג בראשית] איש כפתרנן חלומי של חבירו, שזה ראה את חבירו משקה, וזה ראה אותו תלוי. (ו) מדוע פניכם רעים היום יותר משאר הימים. (ז) ופותר אין אתו: לפי שאנו במשמר, שאם לא היינו במשמר היינו זולכים אצל החרטומים וחכמים. הלוא לאלהים פתרונים: מאת הקביה החכמה והתבונה, ואם ירצה אני אפתור לכם.

(י) והיא כפורחת: כשכא הפרח בא הנץ ומיד בשלו האשכולות ונעשו ענבים מבושלות, וזה החלום לא נראה להם אלא בזכותו של יוסף, שמתוך אלו החלומות נודע שהוא פותר, ועל כן נתגלגל שיצא מבית האסורים לאחר זמן.

(יב) שלשת השריגים שלשת ימים הם: הבין יוסף כי לא [נראה] המראה על ידי השריגים, אלא על דרך הזמן, שבזמורה אחת היה יכול כל זאת לראות, ואין לומר ג' שנים או ג' חדשים, כי אין סברא שיאריך פרעה כל כך זמן את הדין, ונזכר כי לטוף ג' ימים היה יום הלידה, ויעשה משתה, ויהיו שם שריו ועבדיו, ומסתברא שאז ידין אותם, לךך נתן זמן של ג' ימים, כי חזיון ופתרון הוא כמו חידה, וצריך החזוה הפותר לתת לב לדבר שהוא ראוי להיות, כי יש לומר בלב כך בכמה עניינים, כמו בכאן שהיה יכול לומר: ג' שנים או ג' חדשים או ג' שבועות, ויש לו לחשוב איזו סברא להיות יותר, ועל אותו יסמוך, כי כל גמרא בלא סברא אינו כלום.

(יג) ישא פרעה את ראשך: יזכר אותך וימנה אותך בתוך עבדיו, כמו [שמות ל יב] כי תשא את ראש בני ישראל. (יד) כי

שיחי כקרב יחשב
קדוש תהלות יושב
וקולי אל הקשב